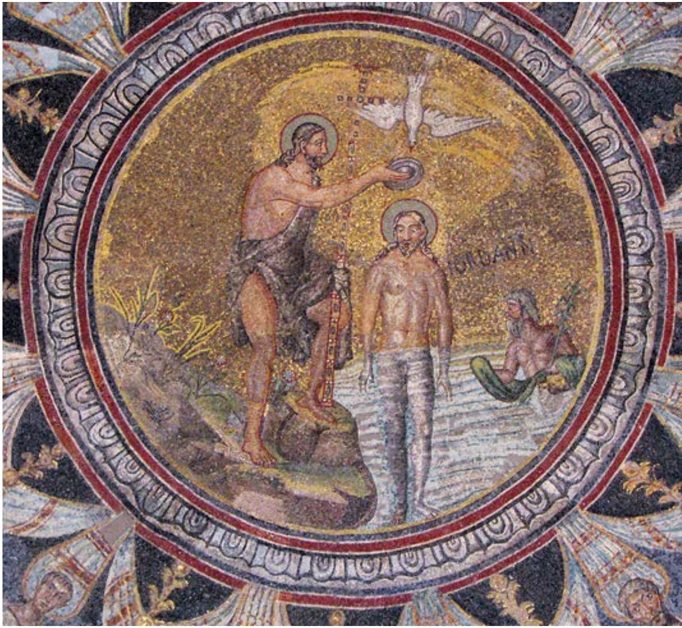

Fig. 323. Cupola baptisteriului ortodox din Ravenna (sec. al V-lea) adăpostește una din cele mai vechi reprezentări ale Botezului Domnului.

Fig. 324. În baptisteriul arienilor, Iisus Hristos este reprezentat imberb, iar alegoria Iordanului ocupă un spațiu foarte generos în dreapta lui Hristos - Baptisteriul arienilor. Ravenna.

Fig. 325. Schița compozițională a botezului are o răspândire unitară în întreg bazinul Mediteranean - Panou de fildeș din Egipt sau Siria secolului al VI-lea. Britsch Museum. Londra.

Fig. 326. Motivul *ulciorului-izvor* al Iordanului, vizibil în secolul al V-lea la Ravenna, este pictat o mie de ani mai târziu în Moldova - *Botezul Domnului.* Naos. Probota.

Fig. 327. În unele reprezentări ale *Botezului Domnului*, sub picioarele lui Hristos este pictată o piatră, iar sub piatră este zdrobit un balaur - *Botezul Domnului*. Naos. Moldovița.

Fig. 328. „Marea a văzut și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi." (Ps. 113, 3) - *Botezul Domnului*. Prezbiteriumul bisericii din Sandomierz (sec. XV). Polonia.

Fig. 329. „Când cu arătarea Ta ai luminat toate, atunci marea cea sărată a necredinței a fugit și Iordanul, cel ce curgea în jos, s-a întors, ridicându-ne pe noi la cer." (Minei) - *Botezul Domnului.* Biserica Sf. Gheorghe (sec. XIV) din Staro Nagorično. Macedonia.

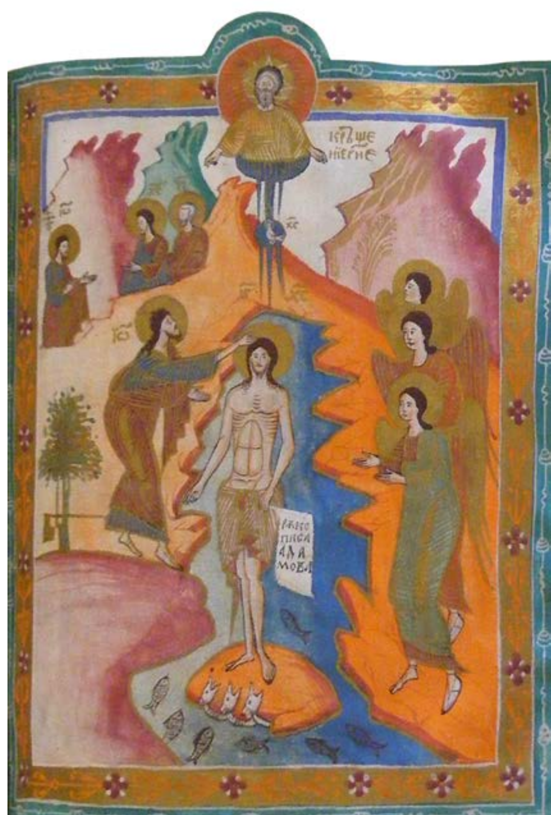

Fig. 330. Des întâlnit în compoziția *Botezul Domnului*, elementul plastic al *toporului* este însoțit cu semnificații privitoare la martiriul lui Ioan Botezătorul, dar și cu semnificații eshatologice privitoare la vremurile din urmă - Miniatură din Tetraevanghelul din 1609. Muzeul Mănăstirii Dragomirna.

Fig. 331. Situație unică în Moldova medievală, cupola traveii de vest a pronaosului Catedralei Mitropolitane Sf. Gheorghe din Suceava găzduiește scena *Botezului Domnului*. Aceasta ar putea fi o marcare a utilității liturgice a pronaosului de a fi spațiu pentru săvârșirea Tainei Botezului.

Fig. 332. Zdrobirea balaurului sub piatra pe care stă Hristos este un simbol al biruinței ce o aduce Dumnezeu pe pământ prin Întruparea Sa - *Botezul Domnului*. Naos. Sucevița.

Fig. 333. Influențată de o credință populară în faptul că Adam ar fi semnat un *contract* cu diavolul, compoziția *Botezului Domnului* din pridvorul de la Sucevița Îl prezintă pe Hristos având în mână un rotulus pe care scrie: *Rukopisanie Adamavo*.

Fig. 334. Puterea lui Iisus Hristos asupra ispitei diavolului se vădește în episodul *Ispitirilor din pustie* - Marele Meteor. Grecia.

Fig. 335. Diavolul Îl ispitește pe Hristos cu *lăcomia pântecelui*, *iubirea de arginți* și *slava deșartă* - Miniatură din Tetraevanghelul de la Elisabetgrad.

Fig. 336. În gropnița Bisericii Înălțarea Domnului de la Mănăstirea Neamț diavolul ispititor este reprezentat în comuniune cu Balaurul cel din adâncul pământului.

Fig. 337. *Ridicarea lui Hristos pe aripa templului* este o scenă foarte dinamică, diavolul purtându-L pe Hristos pe umeri - Sistemul de boltire a gropniței. Neamț.

Fig. 338. Iisus Hristos biruiește leul și șarpele, cele două simboluri ale diavolului - Capela arhiepiscopului. Ravenna. Italia.

Fig. 339. Diavolii părăsesc cetatea în care intră pruncul Iisus Hristos - Dečani. Serbia.

Fig. 340. Diavolii părăsesc trupurile demonizaților din Ghergheseni - Dečani. Serbia.

Fig. 341. Diavolul nu suportă apropierea de Iisus Hristos Dumnezeu - *Vindecarea demonizatului*. Tetraevanghelul de la Elisabetgrad.

Fig. 342. „O, rege! Tu priveai și iată un chip - acest chip era peste măsură de mare și strălucirea lui neobișnuită stătea înaintea ta și înfățișarea lui era grozavă. Acest chip avea capul de aur curat, pieptul și brațele de argint, pântecele și coapsele de aramă, pulpele de fier, iar picioarele o parte de fier și o parte de lut. Tu priveai și iată o piatră desprinsă, nu de mână, a lovit chipul peste picioarele de fier și de lut și le-a sfărâmat". (Daniel 2, 31-34) - Profeția lui Daniel. Dečani. Serbia.

Fig. 344. (stânga) „Atunci au fost sfărâmate în același timp fierul, lutul, arama, argintul și aurul și au ajuns ca pleava de pe arie vara și vântul le-a luat cu sine fără ca să se găsească locul lor; iar piatra care a lovit chipul a crescut munte mare și a umplut tot pământul". (Daniel 2, 35) - Detaliu din Fig. 342.

Fig. 343. (dreapta) Piatra cea necioplită cu mâna s-a desprins din munte și a lovit idolul - Detaliu din Fig. 342.

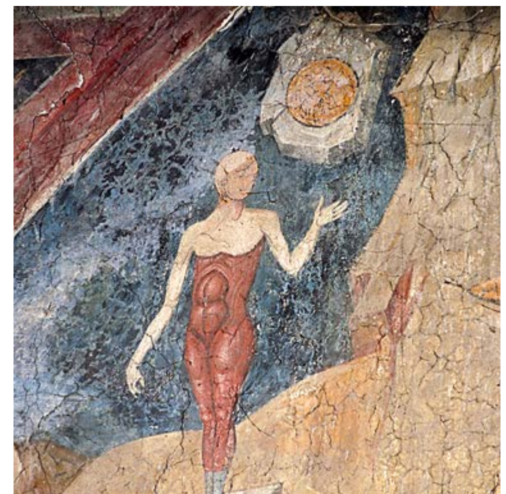

Fig. 345. Compoziția *Răstignirea Domnului* este însoțită în Moldova de opoziția alegorică între *Biserică* și *sinagogă* - *Răstignirea Domnului*. Conca absidei de nord. Catedrala Mitropolitană Sf. Gheorghe. Suceava.

Fig. 346. În timp ce personajul ce simbolizează Biserica strânge cu grijă sângele care curge din coasta lui Hristos, personajul ce simbolizează sinagoga se îndepărtează de centrul compoziției - *Răstignirea Domnului*. Tetraevanghelul de la Elisabetgrad.

Fig. 347. Cu ajutorul opoziției dintre alegorii se semnifică biruința deplină a lui Hristos și împlinirea legii trimise de Dumnezeu anterior Întrupării - *Răstignirea Domnului*. Tetraevanghelul de la Sucevița.

Fig. 348. Îngerul duce în rai sufletul tâlharului pocăit - Detaliu din *Răstignirea Domnului*. Naos. Pătrăuţi.

Fig. 349. *Coborârea lui Hristos la iad* este evenimentul care reface ordinea în universul creat - Altar. Popăuţi.

Fig. 350. Drepţii Vechiului Testament care ajunseseră în iad sunt ghidaţi de Lumina lui Hristos, în timp ce personificarea Iadului și Satana sunt înlănţuiţi în întunericul exterior comuniunii din jurul lui Hristos Dumnezeu - *Coborârea la iad*. Naos. Probota.

Fig. 351. Personificări inspirate de Evanghelia apocrifă a lui Nicodim, cele două personaje legate sub picioarele lui Hristos sunt prezente pe coperta Tetraevanghelului dăruit de Ieremia Movilă Mănăstirii Sf. Ecaterina - Muzeul Mănăstirii Sinai. Egipt.

Fig. 352. Fildeșul bizantin atribuit secolului al XI-lea și păstrat la Museum für Byzantinische Kunst demonstrează longevitatea schiței compoziționale folosite pentru a reprezenta *Coborârea la iad* - Berlin.

Fig. 353. În Moldova, majoritatea reprezentărilor *Coborârii la iad* înfățișează personajele din stânga lui Hristos *fără aureole*, fapt întâlnit și în spațiile geografice aflate sub influența slavilor de răsărit - *Coborârea la iad.* Lublin. Polonia.

Fig. 354. Icoana pictată pentru biserica din Witryłow reprezintă pe Hristos salvând grupurile de oameni din gurile unui balaur - Muzeum Historyczne din Sanok. Polonia.

Fig. 355. *Coborârea Duhului Sfânt*. Relief în fildeș. Proveniență Imperiul Bizantin, a doua jumătate a secolului al XI-lea - Museum für Byzantinische Kunst. Berlin.

Fig. 356. Pe măsură ce puterea imperială bizantină a scăzut și a dispărut, reprezentarea Împăratului din icoana *Coborârii Duhului Sfânt* (Fig. 355) a fost înlocuită cu imaginea unui rege semnificant al *Cosmosului* - Naos. Voroneț.

Fig. 357. *Împărtășania Apostolilor*, sec. VI, Patena descoperită la Alep - Muzeul de Arheologie din Istanbul. Turcia.

Fig. 358. Slujirea arhierească a Mântuitorului Hristos - *Dumnezeiasca Liturghie*. Biserica *Nașterea Domnului* din Arbanasi. Bulgaria.

Fig. 359. Slujirea arhierească a lui Hristos este unică, dar revelată în mod diferit universului inteligibil și universului sensibil - *Dumnezeiasca Liturghie* și *Împărtășania apostolilor*. Altar. Lesnovo. Macedonia.

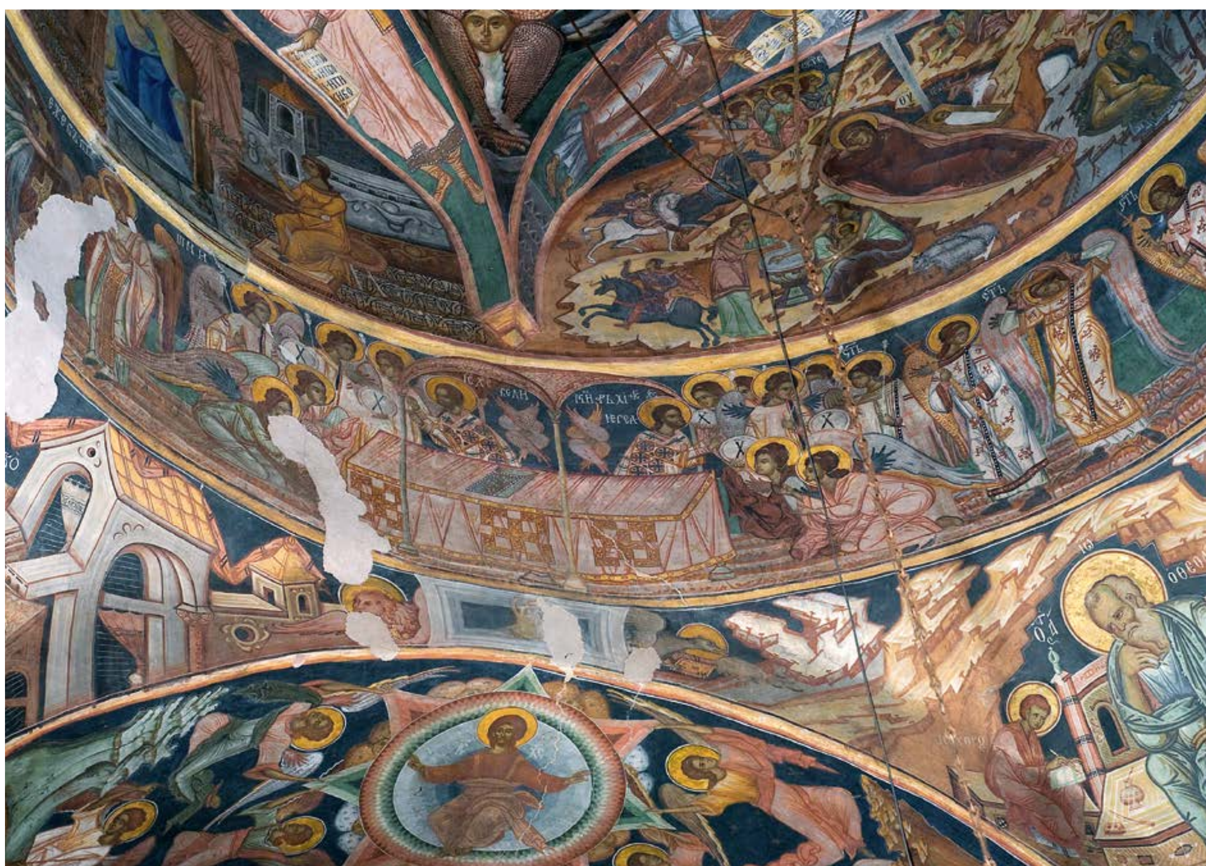

Fig. 360. Săvârșită în naos-altar, Sfânta Liturghie aduce alături pe oameni și îngeri în jurul lui Iisus Hristos Dumnezeu. Sistemul de boltire a naosului bisericii *Sf. Nicolae* de la Probota deține un tambur inferior, unde este pictată scena *Dumnezeiasca Liturghie*.

361. Bolțile gotice ale prezbiterium-ului bisericii din Sandomierz găzduiesc elementele compoziției *Dumnezeiasca Liturghie* - Polonia.

Fig. 362. Îngeri diaconi, purtători de obiecte utilizate în cult, sunt rânduiți în jurul imaginii lui Iisus Hristos Pantocrator - Sandomierz. Polonia.

363. Contrar fragmentării procesiunii liturgice, fragmentare generată de condițiile arhitectonice, compoziția reușește să fie unitară - Sandomierz. Polonia.

Fig. 364. Asemeni compozițiilor întâlnite mai târziu în Moldova, procesiunea angelică grijește de icoana lui Iisus Hristos coborât de pe Cruce - Sandomierz. Polonia.

Fig. 365. *Iisus Hristos Agneț*. Sf. Nichita Banjani. Macedonia.

Fig. 366. Îngerii poartă discul cu imaginea lui *Iisus Hristos Agneț*. Biserica *Nașterii Domnului*. Arbanasi. Bulgaria.

Fig. 367. *Iisus Hristos Agneț*. Matka. Macedonia.

Fig. 368. *Iisus Hristos Agneț*. Altar. Bălinești.

Fig. 369. *Iisus Hristos Agneț*. Exteriorul absidei altarului. Sucevița.

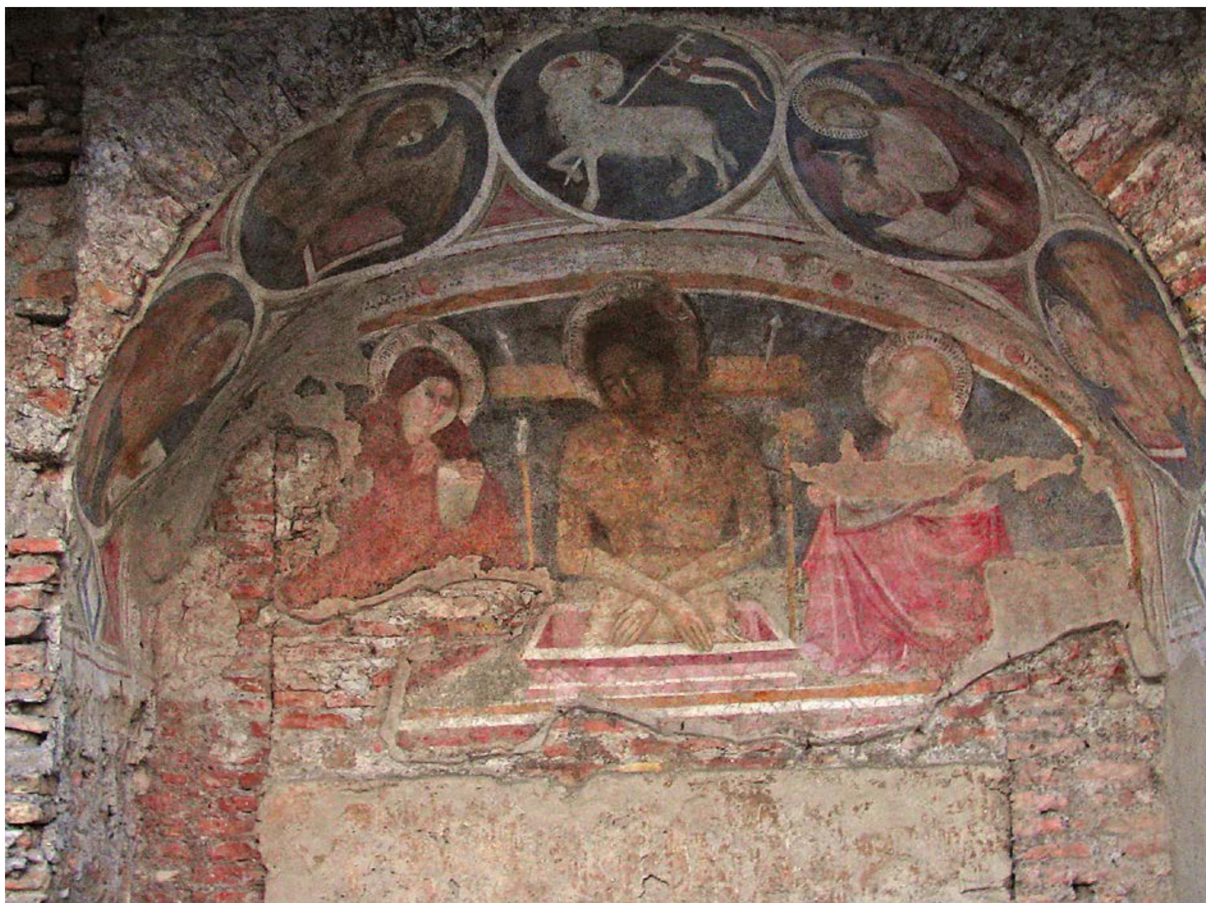

Fig. 370. *Tânguirea și punerea în mormânt a lui Iisus Hristos*. Ruină dinspre strada Via del Teatro Marcello spre Musei Capitolini. Roma.

Fig. 371. *Tânguirea și punerea în mormânt a lui Iisus Hristos*. Biserica *Nașterea Domnului* din Arbanasi. Bulgaria.

Fig. 372. *Iisus Hristos în mormânt*. Proscomidiar. Bolnița Mănăstirii Bistrița din Vâlcea.

Fig. 373. *Iisus Hristos în mormânt*. Proscomidiarul bisericii Sf. Gheorghe de la Voroneț.

Fig. 374. (stânga) *Iisus Hristos în mormânt*. Proscomidiarul bisericii *Sf. Nicolae* de la Probota.

Fig. 375. (dreapta) *Tânguirea și punerea în mormânt a lui Iisus Hristos.* Proscomidiarul Catedralei Mitropolitane *Sf. Gheorghe*. Suceava.

Fig. 376. Mitropolitul Gheorghe Movilă slujește Sfânta Liturghie. Detaliu din compoziția votivă păstrată în naosul de la Sucevița. Vezi Fig. 308.

Fig. 377. *Liturghia Sfântului Grigorie*. Sculptură de Michael Erhart, 1480. Bode Museum. Berlin.

Fig. 378. (stânga) *Judecata de Apoi.* Icoană pe lemn din sec. al XII-lea. Pinacoteca Vaticanului. Roma.

Fig. 379. (dreapta) *Coborârea la iad* și *Judecata de Apoi*. Sec. al XII-lea. Basilica din Torcello. Veneția.

380. Biserica *Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul* de la Arbore. Vedere dinspre sud.

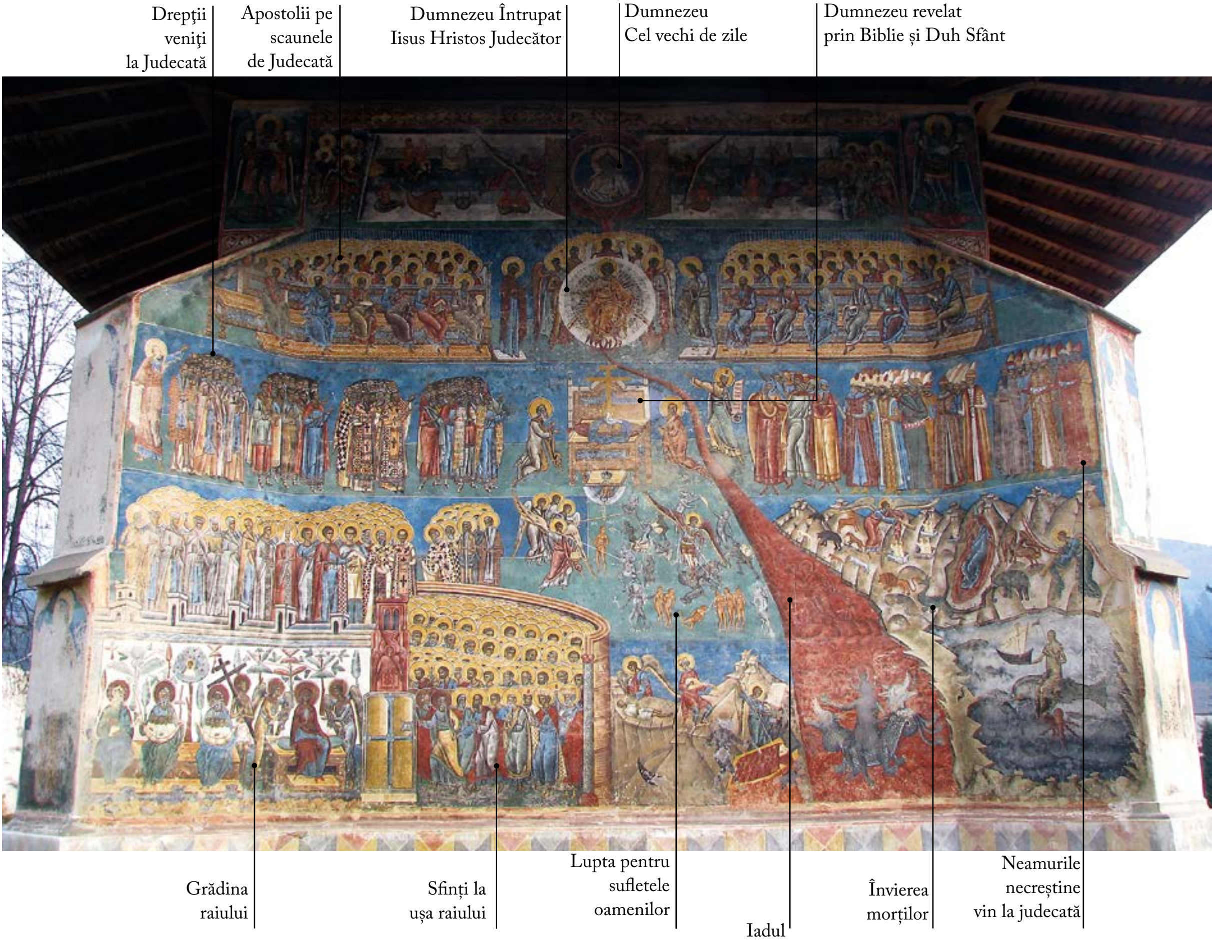

Fig. 381. Biserica *Sfântul Gheorghe* de la Voroneț. Vedere dinspre vest.

Fig. 382. "Am privit până când au fost așezate scaune, și S-a așezat Cel vechi de zile; îmbrăcămintea Lui era albă ca zăpada, iar părul capului Său curat ca lâna; tronul Său, flăcări de foc; roțile lui, foc arzător." (Daniel 7, 9) - *Cel vechi de zile*. Naos. Bălinești.

Fig. 383. „Capul Lui și părul Lui erau albe ca lâna albă și ca zăpada, și ochii Lui, ca para focului." (Apocalipsa 1, 14) - *Cel vechi de zile*. Coșula. Botoșani.

Fig. 384. „Și când a luat cartea, cele patru ființe și cei douăzeci și patru de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fiecare alăută și cupe de aur pline cu tămâie care sunt rugăciunile sfinților." (Apocalipsa 5, 8) - Călinești Bucecea. Botoșani.

Fig. 385. În cadrul *Imnului acatist*, compoziția ce reprezintă *Icosul al VIII-lea* (prima secvență din registrul median al imaginii) propune scena cunoscută sub numele de *Sfânta Treime noutestamentară* - Exteriorul peretelui de sud. Moldovița.

Fig. 386. *Mielul biruitor* și *Crucea semn al Fiului Omului*. Lapidariumul Muzeului Arhidiecezan. Ravenna. Italia.

Fig. 387. *Crucea pe cer* însoțită de *Tetramorf*. Catapeteasma bisericii *Adormirea Maicii Domnului* a Mănăstirii Humor.

Fig. 388. *Crucea Semn al Fiului Omului* apare per Cer, însoțită de chipurile *Tetramorfului* - Bolta mausoleului Gallei Placidia. Ravenna. Italia.

Fig. 389. "Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă". (Matei 24, 30) - Sant Apollinare in Classe. Ravenna. Italia.

Fig. 390. În timpul regelui ostrogot Teodoric cel Mare (454-526) Ravenna a fost capitală a unui regat ce stăpânea peninsula italică și nord-vestul peninsulei balcanice - Mausoleul regelui Teodoric. Ravenna. Italia.

Fig. 391. *Semnul Fiului Omului* este prezent atât în forma ferestrelor, cât și în decorația bolții încăperii ce adăpostește sarcofagul din porfiră - Mausoleul regelui Teodoric. Ravenna. Italia.

Fig. 392. *Crucea Semn al Fiului Omului* se arată prin cerurile deschise Împăratului Constantin, Arhanghelului Mihail și Sfinților mucenici din *Cavalcada* de la Pătrăuți. - Pronaos. Pătrăuți.

Fig. 393. *Crucea Semn al Fiului Omului* se arată dintre *cerurile deschise*, Împăratului Constantin și soldaților săi. - Pronaos. Arbore.

Fig. 394. *Crucea pe cer* este un simbol eshatologic al biruinței, apariția sa în viața Împăratului Constantin fiind strict asociată biruinței, prin textul ce a însoțit-o: *Prin acest semn vei invinge - Viziunea de la Pons Milvius*. Pronaos. Hurezi.

Fig. 395. *Cerurile deschise* sunt garanția comuniunii dintre oamenii care luptă pe pământ și ordinea cerească din jurul lui Dumnezeu - Sfinții Teodor Tiron și Teodor Stratilat. Naos. Coșula.

Fig. 396. În iconografia moldovenească, elementul plastic ce reprezintă *cerurile deschise* este o prezență constantă - Sfinții Mercurie, Teodor Tiron și Teodor Stratilat. Naos. Dobrovăț.

Fig. 397. *Iisus Hristos Emanuel* se arată dintre *Cerurile deschise* - Pridvor. Probota.

Fig. 398. *Iisus Hristos Pantocrator* se arată dintre *Cerurile deschise* - Pridvor. Voroneț.

Fig. 399. „Sufletele drepților sunt în mâna lui Dumnezeu și chinul nu se va atinge de ele". (Înțelepciunea lui Solomon 3, 1) - Gropniță. Probota.

Fig. 400. Icoana *Schimbării la față*, realizată în prima parte a secolului al XVI-lea și păstrată astăzi în Muzeum Historyczne din Sanok, Polonia.

Fig. 401. *Înălțarea Domnului*. Absida de sud a naosului. Popăuți.

Fig. 402. Elementul plastic ce semnifică *cerurile* nu face referire la Împărăția cerurilor ci la *firmamentul, tăria* ce a așezat-o Dumnezeu atunci când a separat apele (Facere 1, 6). Aceasta va fi strânsă de înger la sfârșitul timpului material (Isaia 34, 4) - Detaliu din *Judecata de apoi*. Chora. Istanbul.

Fig. 403. Simbol răspândit în bisericile creștine, *Crucea pe semilună* a fost utilizată de Ieremia Movilă pentru a însemna acoperișul bisericii de la Sucevița - Detaliu din *Tabloul votiv*.

Fig. 404. Crucile montate până astăzi pe acoperișul bisericii sunt asemenea celor din *Tabloul votiv*: Cruce cu Soarele ce înconjoară intersecția brațelor principale și Semilună în care se înfinge brațul vertical - Sucevița.

Fig. 405. "Și s-a arătat din cer un semn mare: o femeie înveșmântată cu soarele și luna era sub picioarele ei și pe cap purta cunună din douăsprezece stele" (Apocalipsa 12, 1) - Detaliu din *Glorificarea Fecioarei*. Sucevița.

Fig. 406. *Biruința Mielului Domnului* este asociată *Tânguirii lui Hristos,* întrucât Jertfa lui Hristos și actualizarea permanentă a acesteia prin Euharistie sunt premisele Biruinței finale - Proscomidiar. Bălinești.

Fig. 407. „Vrednic este Mielul cel înjunghiat ca să ia puterea și bogăția și înțelepciunea și tăria și cinstea și slava și binecuvântarea." (Apocalipsa 5, 12) - Arhivolta arcului descendent median. Arbore.

Fig. 408. „Celui ce șade pe tron și Mielului fie binecuvântarea și cinstea și slava și puterea, în vecii vecilor! Și cele patru ființe ziceau: Amin! (Apocalipsa 5, 13-14) - *Mielul biruitor*. Biserica Friedenskirche din Potsdam. Germania.

Fig. 409. „Fiecare din ființele acestea avea patru fețe: fața întâi era față de heruvim, fața a doua era față de om, cea de a treia era față de leu și cea de a patra era față de vultur." (Iezechiel 10, 14) - Gropniță. Sucevița.

Fig. 410. „Iar în mijlocul tronului și împrejurul tronului patru ființe, pline de ochi, dinainte și dinapoi. Și ființa cea dintâi era asemenea leului, a doua ființă asemenea vițelului, a treia ființă avea față de om, iar a patra ființă era asemenea vulturului care zboară. (Apocalipsa 4, 6-7) - *Iisus Hristos Pantocrator* și *Tetramorful*. Naos. Bălinești.

Fig. 411. *Semn al Fiului Omului* revelat pe *cerul bisericii*, *Crucea răstignirii* este însoțită de chipurile prevestitoare ale timpurilor din urmă: *Tetramorful* - Catapeteasmă. Voroneţ.

Fig. 412. (stânga) *Iisus Hristos* însoțit de *Tetramorf* și de *Cei 24 de bătrâni* - Mănăstirea Sfântului Pavel de la Marea Moartă. Egipt.

Fig. 413. (dreapta) *Iisus Hristos pe tronul de judecată* însoțit de îngeri și de chipurile *Tetramorfului* - Mănăstirea Sfântului Antonie de la Marea Moartă. Egipt.

Fig. 414. (stânga) *Iisus Hristos pe tronul de judecată* însoțit de chipurile *Tetramorfului* - Mănăstirea Sfântului Antonie de la Marea Moartă. Egipt.

Fig. 415. (dreapta) „Să se trezească toate neamurile și să vină în valea lui Iosafat, căci acolo voi așeza **scaun de judecată** pentru toate popoarele din jur." (Ioil 4, 12) - *Tronul pregătit pentru Judecată (al Hetimasiei).* Bolta semicilindrică a naosului. Bălinești.

Fig. 416. *Tronul Hetimasiei*. Relief în marmură provenind din Constantinopolul anilor 400. Se păstrează la Bode Museum. Berlin

Fig. 417. Semnificațiile eshatologice cu care este însoțit, fac din *Tronul Hetimasiei* o prezență constantă a compozițiilor privitoare la Judecată sau la timpurile de pe urmă - Baptisteriul arienilor. Ravenna.

Fig. 418. *Cerurile* bolților gotice din capela *Sfintei Treimi* a castelului din Lublin găzduiesc pe o *pânză* imaginea *Tronului Hetimasiei* - Polonia.

Fig. 419. În capela *Sfintei Cruci* construită și pictată în timpul lui Cazimir al IV-lea în complexul regal de la Wawel, *Tronul Hetimasiei* este pictat în proximitatea simbolului heraldic din cheia de boltă - Polonia.

Fig. 420. Prin așezarea lui Iisus Hristos Dumnezeu, *Tronul Hetimasiei* devine *Tron al Judecății*. În iconografie, această reprezentare este integrată în compoziții cunoscute sub numele de *Deisis* - Exteriorul absidei altarului. Sucevița.

Fig. 421. Profeţii Vechiului Testament au prevestit Întruparea lui Hristos din Fecioara Maria. Evenimentul istoric al Întrupării este asociat de imnografie și inconografie Maicii Domnului, profeţii fiind pictaţi în asociere cu reprezentări ale Fecioarei Maria și împreună cu simbolurile profeţiilor lor - Friza cu profeţi pictată în proximitatea semicalotei altarului: Avdie, ioil, Daniel, Miheia, Isaia, Ghedeon, David, Moise, Aaron, Solomon, Iacob, Iezechiel, Ieremia, Iona, Zaharia și Iesei. Altar. Bălinești.

Fig. 422. Pictat mai rar, profetul Noe este asociat în iconografie corabiei. În acest caz, simbolul *corabiei* face trimitere la semnificaţii eshatologice legate de Biserica lui Hristos. Așa cum cei care au urcat în corabie au fost salvaţi și au început o viaţă nouă după potop, oamenii ce vor intra și se vor adăposti în Biserica lui Hristos își vor găsi salvarea - Exteriorul absidei altarului. Suceviţa.

Fig. 423. Interzis prin porunca a doua a decalogului mozaic, *idolul* este o prezenţă vie în imnografie datorită asocierii sale cu efectul patimilor de a face pe om dependent de lucrurile materiale. În acest context, visul tălmăcit pentru regele Nabucodonosor de către Daniel (Daniel 2) a devenit paradigmă a falsităţii idolești și a biruinţei pe care Hristos o aduce asupra acesteia - Pridvor. Suceviţa.

Fig. 424. (stânga) „iată o piatră desprinsă, nu de mână, a lovit chipul peste picioarele de fier și de lut și le-a sfărâmat" (Daniel 2,34). Piatra aceasta este Hristos Dumnezeu, care biruie idolii și dă biruință celor credincioși - Detaliu din *Maica Domnului a Rugului Aprins. Naos.* Sucevița.

Fig. 425. (dreapta) Prin rodul adus fără condiții firești, *toiagul odrăslit* devine simbol al *nașterii fără de sămânță - Aaron și toiagul odrăslit*. Pronaos. Voroneț.

Fig. 426. Îngerul îi dă Profetului Isaia un jăratec din jertfelnic, iar apoi îi spune: „Iată s-a atins de buzele tale și va șterge toate păcatele tale, și fărădelegile tale le va curăți". (Isaia 6,7) - *Îngeri și profeți*. Detaliu din cupola pronaosului. Humor.

Fig. 427. Ghedeon cere semn de la Dumnezeu prin mijlocirea lânii înrourate pe pământ uscat și a lânii uscate pe pământ înrourat (Judecători 6). Dumnezeu îi dă acest semn, iar lâna înrourată devine un simbol al Fecioarei Maria și al Întrupării lui Hristos - *Viziunea lui Ghedeon*. Pridvor. Sucevița.

Fig. 428. Profetul Isaia profețește cu detalii pătimirile Mântuitorului Hristos, asemănându-L cu un *miel ce se aduce spre junghiere* (Isaia 53) - Altar. Humor.

Fig. 429. Moise și Aaron se roagă în *Cortul Mărturiei*, în fața *Chivotului*. Cortul și Chivotul sunt simboluri ale Fecioarei Maria - Altarul bisericii Sf. Nicolae. Curtea de Argeș.

Fig. 430. *Moise și Aaron slujesc în Cortul Mărturiei*. Cortul și Chivotul sunt indicate ca simboluri ale Fecioarei Maria și ale Întrupării lui Hristos - Lesnovo. Macedonia.

Fig. 431. Schița compozițională a *Bunei Vestirii* primește, în diferite situații, elemente plastice simbolice. În acest caz: *vasul cu mană (năstrapa) rodește - Buna Vestire*. Catedrala Mitropolitană Suceava.

Fig. 432. Un simbol folosit des pentru a marca realitatea Întrupării lui Dumnezeu este *pânza din porfiră - Buna Vestire*. Naos. Sucevița.

Fig. 433. În catedrala Catedrala Sfintei Sofia din Kiev, capela castelului din Lublin, bisericile de la Pătrăuţi și Arbore, compoziţia *Bunei Vestiri* este împărţită de-a dreapta și de-a stânga altarului - *Arhanghelul Mihail.* Pătrăuţi.

Fig. 434. Vestea cea bună o găsește pe Fecioară *torcând un fir de porfiră*. Vizibil încă din secolul al XI-lea în Catedrala Sfânta Sofia din Kiev, gestul este simbolic și face referire la Întruparea lui Hristos - Detaliu din *Buna Vestire*. Naos. Pătrăuţi.

Fig. 435. Cerurile se deschid pentru a primi sufletul și trupul Maicii Domnului. În biserica de la Arbore, semnificaţiile sunt amplificate prin pictarea *cerurilor* în intradosul arcului de vest a naosului.

Fig. 436. Ierarhi și Apostoli sunt martori ai Cerurilor deschise pentru primirea sufletului Maicii Domnului în Împărăţia cerurilor - Naos. Arbore.

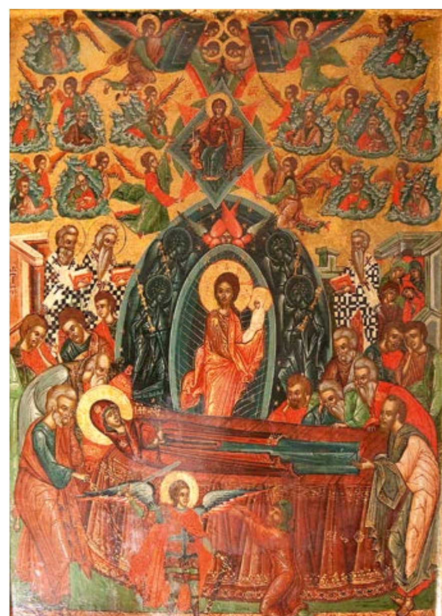

Fig. 437. Biserica ridicată de Toader Bubuiog în vatra monahală de la Humor a fost închinată *Adormirii Maicii Domnului* - Icoana de hram a bisericii din Mănăstirea Humorului.

Fig. 438. Evenimentul *Adormirii Maicii Domnului* dinamizează istoria: apostolii sunt aduși de către îngeri din regiunile îndepărtate unde propovăduiau Evanghelia, Arhanghelul Mihail intervine pentru a opri pe antihrist, care își face simțită prezența sub forma profanatorului - *Adormirea Maicii Domnului*. Sandomierz. Polonia.

Fig. 439. Evenimentul *Adormirii Maicii Domnului* dinamizează cerurile: Apostolii sunt aduși de către îngeri prin văzduh, pentru a fi martori ai *deschiderii porților Împărăției cerurilor* - Detaliu din Fig. 438.

Fig. 440. Profanatorului îi este interzis accesul în naos-altar. Ușa de trecere este păzită de înger, care biruiește și oprește pe cel ce ar putea impieta spațiul sacru - Gropniță. Sucevița.

Fig. 441. Maica Domnului este *Biserică însuflețită*, binecuvântarea biruințelor sale aducând asupra oamenilor șansa unității eclesiale - Exterior. Sucevița.

Fig. 442. Maica Domnului nu este destinaţia cultului credincioşilor, ci împreună rugătoare cu aceştia către Fiul său, Iisus Hristos Dumnezeu - Exteriorul paraclisului. Hurezi.

Fig. 443. *Maica Domnului ocrotitoare a Bisercii*. Michel Erhart, 1480, Muzeul Bode. Berlin.

Fig. 444. *Primirea Maicii Domnului la Templu*. Relief în fildeş datat în secolul al X-lea, provenind din Constantinopol şi păstrat la Museum fűr Byzantinische Kunst, Berlin.

Fig. 445. Legătura dintre Fecioara Maria şi Biserică se bazează şi pe un fapt istoric consemnat de tradiţie şi promovat de imnografie: *locuirea Fecioarei în Templul din Ierusalim* - Muzeul Kariye Djami. Istanbul.

Fig. 446. *Primirea Fecioarei în Templul din Ierusalim* şi *Întâlnirea Mariei cu Elisabeta*. Biserica *Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul*. Arbore.

Fig. 447. Templul din Ierusalim, cu evidenţierea diferenţei dintre *Sfânta* şi *Sfânta Sfintelor*, este prezent în reprezentările mai multor evenimente din istoria Bisericii - *Buna Vestire*. Arbore.

Fig. 448. După perioada de *locuire în Templu*, Fecioara Maria este încredinţată Dreptului Iosif - Sandomierz. Polonia.

Fig. 449. Maica Domnului şi Dreptul Iosif aduc pe Pruncul Iisus la Templul din Ierusalim, unde sunt întâmpinaţi de bătrânul Simeon şi proorociţa Ana - Naos. Pătrăuţi.

Fig. 450. Preotul Zaharia este ucis *între Templu şi altar* - Pronaos. Arbore.

Fig. 451. Îngerii și demonii se luptă la judecata oamenilor. Demonii încearcă să încline balanţa către iad, fără însă a avea succes - Detaliu din *Judecata de apoi*. Pătrăuţi.

Fig. 452. Arhanghelul Mihail strânge în jurul său pe îngerii ce încă nu manifestaseră tendinţa de independenţă faţă de Dumnezeu și astfel oprește căderea îngerilor din rai - Pronaos. Bălinești.

Fig. 453. Prin hotărârea lor de a rămâne alături de Dumnezeu, îngerii devin păzitori ai spaţiului în care convieţuiesc cei ce Îl iubesc pe Creator - Arhanghelul Mihail păzeste ușa bisericii. Voroneţ

Fig. 454. „Și le-a zis: Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer." (Luca 10,18) - Tetraevanghel. Sucevița.

Fig. 455. (jos) Filacterul Sfântului Arhanghel Gavriil glăsuiește despre rostul prezenței îngerilor la intrarea în biserică: „Scriu cu pana tot ce e înlăuntrul celor ce intră aici; port grijă celor buni, dar nimicesc iute pe cei răi" - Pronaos.Cozia

Fig. 456. (stânga) „Îngerii oare nu sunt toți duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii?" (Evrei1,14) - *Îngerul inspiră pe evanghelist*. Naos. Bălinești.

Fig. 457. (dreapta) Întâlnită atât de des în iconografia moldovenească, asocierea dintre înger și biruință este prezentă în arta de la mijlocul primului mileniu creștin. În medalia de aur emisă probabil în timpul Împăratului Justinian, îngerul călăuzește pe împărat - În imagine este exemplarul păstrat la British Museum. Londra.

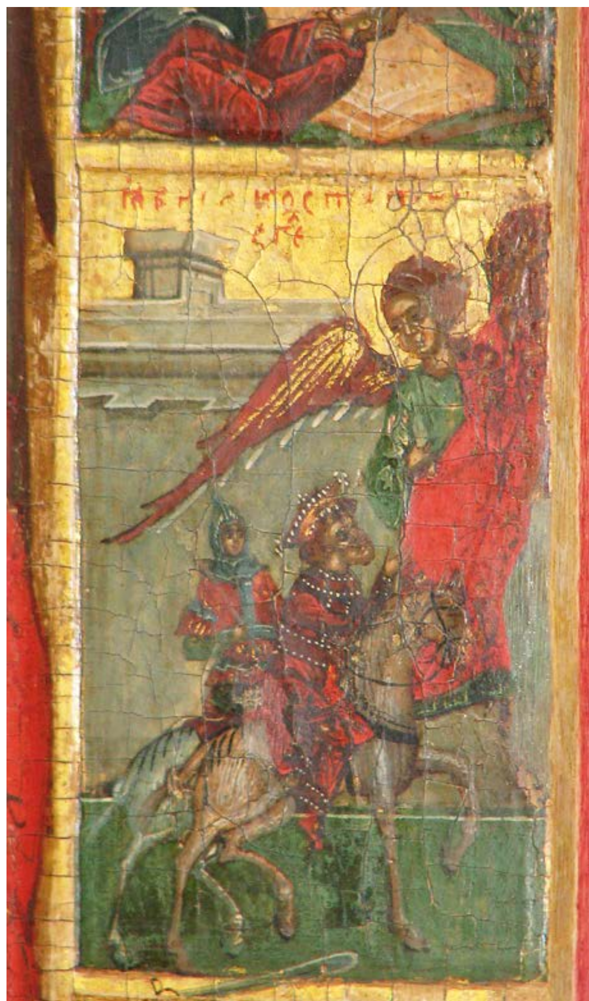

Fig. 458. Arhanghelul Mihail călăuzește pe Împăratul Constantin - Detaliu din Icoana Arhanghelului Mihail. Catapeteasmă. Humor.

Fig. 459. O altă întâlnire a arhanghelului Mihail cu Împăratul Constantin - Detaliu din Icoana Arhanghelului Mihail. Catapeteasmă. Humor.

Fig. 460. Îngerul îi indică împăratului Constantin necesitatea construirii unei noi capitale la Bizanţ - *Ciclul ingerului*. Gropniţă. Humor.

Fig. 461. Arhanghelul Mihail și Împăratul Constantin cel Mare. *Ciclul arhanghelului*. Stâlpii pridvorului deschis. Moldovița.

Fig. 462. Regele Nabucodonosor ridică un idol de aur și cere ca tot poporul să i se închine. Tinerii evrei Șadrac, Meșac și Abed-Nego refuză jertfirea la idol și sunt aruncați într-un cuptor cu foc. Acolo însă ei sunt apărați de înger și scapă nevătămați (Daniel 3) - Detaliu din Sinaxar. Catedrala Mitropolitană. Suceava.

Fig. 463. Necredincioșii încearcă să distrugă biserica din Colose, prin devierea unui torent de apă asupra ei. În momentul în care apele se apropie de biserică, Îngerul le oprește curgerea - Detaliu din Sinaxar. Catedrala Mitropolitană. Suceava.

Fig. 464. În *Ciclul arhanghelului* din pridvorul bisericii de la Sucevița, îngerul se îngrijește de *buna orânduire a potopului* - Registrul median de pe fața de est a stâlpului dintre ferestre.

Fig. 465. „Atunci Domnul a slobozit peste Sodoma și Gomora ploaie de pucioasă și foc din cer de la Domnul. Și a stricat cetățile acestea, toate împrejurimile lor, pe toți locuitorii cetăților și toate plantele ținutului aceluia. Femeia lui Lot însă s-a uitat înapoi și s-a prefăcut în stâlp de sare. (Facere 19,24-26) - Pridvor. Sucevița.

Fig. 466. Moise moare în pământul Moabului și este înmormânat în vale, în fața Bet-Peorului, „dar nimeni nu știe mormântul lui nici până în ziua de astăzi" (Deuteronomul 34, 6). Apostolul Iuda confimă o tradiție care spunea că trupul lui Moise a fost ascuns de către Arhanghelul Mihail. (Iuda 9) - *Lupta dintre înger și diavol pentru trupul lui Moise.* Pridvor. Sucevița.

Fig. 467. „Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca, împreună cu intrarea noastră, să fie și intrarea sfinților îngeri care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta" (Liturghier) - Naos. Probota.

Fig. 468. (stânga) „Și s-a făcut război în cer: Mihail și îngerii lui au pornit război cu balaurul. Și se războia și balaurul și îngerii lui."(Apocalipsa 12, 7) - Naos. Catedrala Mitropolitană. Suceava.

Fig. 469. (dreapta) În Psaltirea scrisă și miniată în scriptoriumul condus de mitropolitul Anastasie Crimca, biruința îngerilor este asemănată cu biruința Sfinților mucenici - Muzeul Mănăstirii Dragomirna.

Fig. 470. (stânga) În unele cazuri, sub picioarele îngerului poate fi reprezentat chiar balaurul, cum este cazul mozaicului făcut pentru biserica Sf. Ciprian din Murano - Friedenskirche. Potsdam.

Fig. 471. (dreapta) Icoana Arhanghelului Mihail pictată în timpul lui Vasile Lupu reprezintă sub picioarele arhanghelului un misterios personaj despre care Nicoale Iorga spune că are „leit înfățișarea unui creștin Domn românesc" - Muzeul Mănăstirii Văratec.

Fig. 472. „Dar, mai înainte de toate acestea, își vor pune mâinile pe voi și vă vor prigoni, dându-vă în sinagogi și în temnițe, ducându-vă la împărați și la dregători, pentru numele Meu. Și va fi vouă spre mărturie. Puneți deci în inimile voastre să nu gândiți de mai înainte ce veți răspunde; Căci Eu vă voi da gură și înțelepciune, căreia nu-i vor putea sta împotrivă, nici să-i răspundă toți potrivnicii voștri. Și veți fi dați și de părinți și de frați și de neamuri și de prieteni, și vor ucide dintre voi. Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu. Și păr din capul vostru nu va pieri. Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre" (Luca 21, 12-19) - *Sfântul Gheorghe* biruie pe balaur și este încoronat de înger. Naos. Bălinești.

Fig. 473. (stânga) Tipul iconografic din Fig. 472 se reîntâlnește pe broderia dăruită de Ștefan cel Mare Mănăstirii Zografu - *Steagul lui Ștefan cel Mare*. Muzeul Național al Armatei. București.

Fig. 474. (dreapta) Cea mai cunoscută compoziție ce vorbește despre biruința mucenicilor este *Sfântul Gheorghe zdrobind balaurul sub picioarele calului* - Pronaos. Dobrovăț.

Fig. 475. În pridvorul bisericii *Învierea Domnului* de la Sucevița, primul registru iconografic este dedicat biruințelor sfinților mucenici și cuvioși. *Sfântul Gheorghe.*

Fig. 476. „Și a fost aruncat balaurul cel mare, șarpele de demult, care se cheamă diavol și satana, cel ce înșeală pe toată lumea, aruncat a fost pe pământ și îngerii lui au fost aruncați cu el" (Apocalipsa 12, 9) - *Sfântul Teodor Tiron.* Sucevița.

Fig. 477. (stânga) „Oaste a mucenicilor și ceată însoțită de mucenici purtători de cununi, stând înaintea Stăpânului, mântuiți pe cei ce pururea laudă pe voi" (Minei) - *Sfântul Dimitrie.* Sucevița.

Fig. 478. (dreapta) „ ... cu platoșa credinței ... și cu însemnarea crucii ... tiranilor bărbătește ați stat împotrivă și înșelăciunea diavolului ați surpat" (Triod) - Împăratul Iulian Apostatul sub picioarele *Sfântului Mercurie*. Pridvor. Sucevița.

Fig. 479. (stânga) În lumea antică exista ritualul ca atunci când era proclamat un împărat să fie ridicat de către soldaţi cu ajutorul unui scut. Tot în sensul biruinţei împăratului poate fi interpretată reprezentarea împăratului Justinian cu un scut sub picioarele calului - Discul de la Kertch.

Fig. 480. (dreapta) În noaptea anterioară martiriului său, Sfânta muceniţă Marina se luptă cu diavolul, biruind ispita ce îi cerea să renunţe la credinţă - Sfânta Marina. Pronaos. Arbore.

Fig. 481. Aflat de asemenea în aşteptarea martiriului, Sfântul Nichita luptă cu ispita de a renunţa la credinţă, ispită ce se materializează printr-o luptă *corp la corp* cu diavolul - *Sfântul Nichita biruind diavolul*. Exteriorul absidei altarului. Suceviţa.

Fig. 482. (stânga) Sursa iconografică a sfinţilor cavaleri este considerată de unii istorici a fi Egiptul, din care s-ar fi răspândit spre Europa prin Capadocia și sudul Italiei - Sfânt militar. Mănăstirea Sirienilor. W.al Natrun. Egipt.

Fig. 483. (dreapta) Evident diferită stilistic de arta bizantină, pictura coptă deține totuși calitatea de a realiza compoziţii iconice - Sfânt militar. Mănăstirea Sfântului Antonie de la Marea Roșie.

Fig. 484. (stânga) „ … arătatu-v-ați ca niște cărbuni dumnezeiești … cetele demonilor cu sabia tăindu-le, vitejilor mucenici, cei ce sunteţi luminătorii inimilor noastre" (Triod) - Sfânt militar. Mănăstirea Sfântului Antonie. Egipt.

Fig. 485. (dreapta) „Bine săvârșind nevoința Mucenice purtătorule de chinuri, și păzind credința, ai luat cununile biruinței, și acum stai cu bucurie înaintea lui Dumnezeu" (Minei) - Sfântul Gheorghe și un alt sfânt militar. Mănăstirea Sfântului Antonie de la Marea Roșie. Egipt.

Fig. 486. „Binecuvântată este oastea Împăratului cerurilor. Că de au și fost pământeni mucenicii, dar s-au sârguit a ajunge la vrednicia îngerească; de trupuri neîngrijindu-se și prin pătimiri, cinstei celor fără de trupuri învrednicindu-se" (Triod) - *Cavalcada Sfinților Mucenici*. Mănăstirea Sfântul Pavel Tebeul. Egipt.

Fig. 487. „Cu bună vitejie săvârșind calea cea bună, ai biruit pe vrăjmașul cel războinic, Mucenice" (Minei) - Detaliu *Cavalcada Sfinților Mucenici* (Fig. 486).

Fig. 488. „Tabără și oaste de mucenici, cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri pe care a văzut-o patriarhul Iacov, ci în întrecere cu ea și egală ei." (Sf. Ioan Gură de aur) - Detaliu din Fig. 486.

Fig. 489. (stânga) La începutul secolului al XV-lea, regele lituaniano-polon Władysław II Jagełło este reprezentat călare, într-o compoziţie ce surprinde încoronarea sa de către înger - Capela Sfintei Treimi. Castelul din Lublin. Polonia.

Fig. 490. (dreapta) Tot în secolul al XV-lea, Teodor Vitold, ctitorul bisericii din Lujani este reprezentat călare - Tablou votiv. Lujani. Ucraina.

Fig. 491. În anul 1547, mitropolitul Grigorie Roșca, ctitorul exonartexului și picturii exterioare de la Voroneţ, asociază reprezentarea votivă cu scena *Biruinţa Sfântului Gheorghe*. Eforturile pe care le fac apărătorii cetăţii pentru a se implica alături de Sfânt în lupta asupra balaurului ne arată că întreaga compoziţie este gândită în sensul apărării cetăţii creștine, Sfântul Gheorghe fiind imaginea intervenţiei divine - Exteriorul bisericii de la Voroneţ.

Fig. 492. În panoul de fildeș păstrat la Bode Museum, deasupra Sfinţilor 40 de mucenici, în ceruri, este reprezentat Hristos Judecător, Cel ce va trimite asupra lor cununile biruinţei - Berlin.

Fig. 493. Pe șantierul arheologic de la Halmyris-Murighiol a fost descoperit mormântul Sfinţilor mucenici Epictet și Astion.

Fig. 494. Cripta unde au fost descoperite osemintele este pictată, deasupra spaţiilor pregătite pentru așezarea trupurilor martirilor fiind reprezentată *o cunună* - Mormântul Sfinţilor Epictet și Astion. Halmyris-Murighiol. Tulcea.

Fig. 495. Urmând descrierea evenimentului istoric al martiriului din Sevastia, iconografia *Sfinților 40 de mucenici* îi surprinde pe aceștia primind cununi din cer - *Calendar.* Exonartex. Voroneţ.

Fig. 496. Hristos dăruiește creștinilor biruință din biruința Jertfei Sale: „Ca și cu o pavăză ne îngrădim, cu semnul biruinței Crucii Tale, Stăpâne" (Minei) - Sfântul Mina. Nerezi. Macedonia.

Fig. 497. „Cu zaua credinței și cu pavăza Darului, și cu sulița Crucii fiind întrarmat, de cele potrivnice nebiruit ai fost Gheorghe. Și ca un dumnezeiesc viteaz, taberele dracilor biruind, cu îngerii dănțuiești" (Minei) - Biruința mucenicilor. Staro Nagorično. Macedonia.

Fig. 498. „Glasul prorocului Isaia acum s-a împlinit astăzi, întru naşterea lui Ioan celui mai mare între proroci, că a zis: Iată voi trimite pe îngerul meu înaintea feţei tale, carele va găti calea ta înaintea ta. Pentru că ostaşul acesta al Împăratului ceresc mai înainte mergând, cu adevărat drepte a făcut cărările Dumnezeului nostru, om adică după fire, şi înger cu viaţă fiind;..." (Minei) - *Biruinţa Sfântului Ioan Botezătorul*. Contrafortul absidei de est. Suceviţa.

Fig. 499. „Arie cel nebun adăugând păgâneşte, nelegiuitul, naşterii celei dumnezeieşti curgere, pătimire şi despărţire, este tăiat de la trupul Bisericii, cu sabia cea tăioasă a Părinţilor" (Penticostar) - *Primul Sinod Ecumenic*. Pronaos. Probota.

Fig. 500. „Cu dogmele ortodoxiei luminând Biserica, pentru dânsa te-ai luptat de Dumnezeu fericite Petre [*episcopul Alexandriei n.n.*], gonind pe tulburătorul Arie" (Minei) - *Viziunea Sfântului Petru al Alexandriei*. Pronaos. Cozia.

Fig. 501. *Viziunea Sfântului Petru al Alexandriei*. Proscomidiar. Suceviţa.

Fig. 502. Conștiința asocierii simbolice dintre edificiul arhitectonic al bisericii și comunitatea eclesială este afirmată prin pictatea Sfinților Stâlpnici, imagine a dăinurii comunității, pe contraforții cu rol de rezistență arhitectonică pentru lăcașul de cult - Exteriorul bisericii de la Sucevița.

Fig. 503. În jurul stâlpului pe care s-a nevoit Sfântul Simeon a fost construită o biserică octogonală, simbol al timpului eshatologic - *Sfântul Simeon Stâlpnicul*. Sucevița.

Fig. 504. *Scara* dintre pământ și cer, *podul spre rai* sau *porțile Împărăției cerurilor* sunt expresii ce fac referire la spațiul ce garantează legătura dintre om și Dumnezeu. Existența acestui *loc* este un dar al Pantocratorului, dar accesul prin el depinde de felul în care este pregătit omul - *Scara virtuților.* Pronaos. Biserica Sfinților Împărați. Hurezi.

Fig. 505. Dormind cu capul pe o piatră, Iacov „a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea. Apoi S-a arătat Domnul în capul scării" (Facerea 28, 12-13) - *Scara lui Iacov.* Pronaos. Hurezi.

Fig. 506. Fiind oprită de înger din drumul său ignorant către Sfânta Cruce aflată în naos-altarul bisericii din Ierusalim, Maria Egipteanca își schimbă radical viața, ajungând un model de pocăință pentru toți creștinii - *Împărtășirea Sfintei Maria Egipteanca de către Sfântul Zosima*. Decroșul ușii naos-altarului. Probota.

Fig. 507. Urmând o tradiție constantinopolitană, multe din reprezentările *Mariei Egipteanca* sunt asociate ușii naos-altarului. În biserica Mântuitorului (Spas) din Nesebar, Bulgaria, scena *Împărtășaniei Mariei Egipteanca* e pictată în naos, pe același perete cu proscomidiarul.

Fig. 508. Pocăința categorică de care s-a învrednicit Maria Egipteanca și modul minunat în care Dumnezeu recunoaște și dezvăluie această pocăință o transformă pe cuvioasă într-un exemplu. Tradiția iconografică acordă Mariei Egipteanca o importanță deosebită, ea fiind evidențiată atât între sfinții de la ușa raiului, în cadrul *Judecății de apoi*, cât și în *comuniunea fecioarelor*, în icosul al X-lea din *Imnul Acatist* - Exteriorul peretelui de sud. Humor.

Fig. 509. *Tabloul votiv* moldovenesc surprinde înfățișarea ctitorului și a familiei sale la *Judecata de Apoi.* În majoritatea reprezentărilor, *Iisus Hristos Dumnezeu* este pictat așezat pe tronul de judecată. În cazul reprezentării votive repictate în timpul lui Iliaș Voievod în biserica de la Probota, *Iisus Hristos* este pictat între *cerurile deschise* și însoțit de chipurile *Tetramorfului*. Această abordare confirmă o tradiție iconografică ce exista în Moldova cel puțin din secolul al XV-lea.

Fig. 510. Maica Domnului și Ioan Botezătorul sunt sfinții care se roagă împreună cu toți oamenii la Judecata de Apoi. Din iconografia *Judecății de Apoi* se naște tema *Deisis*, care însumează evenimentul rugăciunii sfinților împreună cu oamenii. În *Tabloul funerar* din pronaosul bisericii de la Arbore, hatmanul Luca pictează pe Maica Domnului și Ioan Botezătorul alături de sine și familia sa care se prezintă la Judecată, în fața lui Hristos.

Fig. 511. La începutul secolului al XV-lea, în capela Sfintei Treimi din Lublin este pictat un *Tablou votiv* cu intercesor. Sfântul Nicolae îl prezintă pe Władysław II Jagełło Mântuitorului Hristos, ce se află în brațele Maicii Sale.

Fig. 512. Asocierea sfinților în exercițiul Judecării oamenilor de către Hristos își are temeiul în cuvintele Judecătorului: „Adevărat zic vouă că voi cei ce Mi-ați urmat Mie, la înnoirea lumii, când Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel" (Matei 19, 28) - Friza *Deisis.* Catapeteasmă. Humor.

Fig. 513. Ctitorii bisericii *Sfântul Gheorghe* de la Voroneţ, Ştefan cel Mare, Maria Voichiţa, domniţa Maria și Bogdan al III-lea se prezintă în faţa lui Iisus Hristos Judecător. Sfântul Gheorghe însoţește asemenea îngerului din tema *Vămile văzdului* efortul oamenilor de a prezenta faptele lor bune.

Fig. 514. Programele iconografice din mai multe biserici moldovenești asociază *Tabloului votiv* iconografia rânduită în proximitatea acestuia. În cazul bisericii de la Voroneţ, Sf. Ilie-Şcheia și Dobrovăţ, *Tablourile votive* sunt asociate compoziţiei *Deisis*. Acceptând semnificaţiile legate de ideologia regală medievală, subliniem totuși faptul că principalele înţelesuri ale temei sunt de natură eshatologică - *Deisis Regele regilor*. Naos. Voroneţ.

Fig. 515. În biserica de la Dobrovăţ, asocierea dintre *Tabloul votiv* şi scena *Deisis* este afirmată de o inscripţie ce însoţeşte tema *Deisis*: "Stăpâne Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, cel care ai făcut cerul și pământul cu toată frumuseţea lor, mântuiește-ne cu acest cuvânt al poruncii Tale. Pe cel ce șade pe heruvimi de-a dreapta Tatălui să-l slăvim în trei ipostasuri, pe cel care mai înainte a zidit ... în vremurile din urmă venind s-a întrupat din Preacurata și pururea Fecioara Maria pentru mântuirea noastră. Doamne, binecuvântează în ... Preacuratului chipului tău și al Preacuratei Maicii tale și al tuturor sfinţilor tăi ... Doamne, pe ctitorii acestui lăcaș ... cu toţi sfinţii tăi, care din veac ţi-au bineplăcut, iartă-i și miluiește-i" - *Tabloul votiv*. Naos. Dobrovăţ.

Fig. 516. Utilizând același tip iconografic ca la Voroneţ, scena *Deisis Regele regilor* este pictată la Dobrovăţ în gropniţă, deasupra uşii spre naos-altar.

Fig. 517. În traveea de est a Catedralei mitropolitane din Suceava, Familia Movilă este pictată în timpul unei ceremonii alături de moaştele Sfântului Ioan cel Nou - *Jertfa baldachinului*.

Fig. 518. În scena *Cortul mărturiei* din biserica Sf. Nicolae de la Curtea de Argeş, Moise a fost pictat cu *coroană regală*. Fotografie după Daniel Barbu.

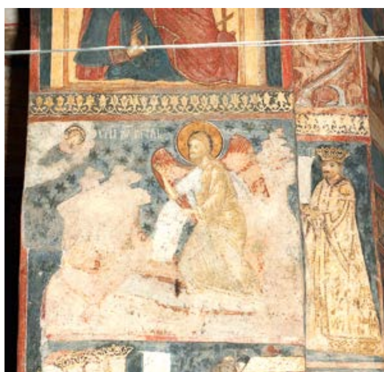

Fig. 519. La sfârșitul secolului al XVI-lea, Voidevodului Ștefan cel Bătrân (cel Mare) i se acorda o cinstire deosebită - *Sfântul Ioan Botezătorul* și *Ștefan cel Bătrân*. Catedrala Mitropolitană Suceava.

Fig. 520. Egumenul Avraam, cel ce s-a îngrijit de pictarea bisericii de la Moldoviţa este reprezentat în apropierea uşii naos-altarului - Gropniţă. Moldoviţa.

Fig. 521. Ușa cortului este un spațiu al jertfei de ispășire: „Să aduci apoi vițelul înaintea cortului adunării și să-și pună Aaron și fiii lui mâinile pe capul vițelului, ... Să junghii vițelul înaintea Domnului, la ușa cortului adunării."(Ieșirea 29,10-11) - Miniatură Anastasie Crimca. Dragomirna.

Fig. 522. „Acest mare pomelnic l-a făcut smeritul și mult păcătosul Kir Anastasie episcop de Rădăuți care este în sfânta Mănăstire Moldovița, unde l-a închinat lui Dumnezeu întru pomenire sieși și părinților lui, veșnica lui pomenire..." - Muzeul Mănăstirii Moldovița.

Fig. 523. Pridvorul bisericii *Învierea Domnului* de la Sucevița găzduiește trei cicluri iconografice importante: (1) *Ciclul Sfântului Ioan Botezătorul*; (2) *Ciclul îngerului* și (3) *Ciclul Sfântului Ioan cel Nou* - Peretele de nord. Pridvor. Sucevița.

Fig. 524. Desfășurate de sus în jos, cele trei cicluri ale biruinței au ca finalitate aducerea binecuvântării și biruinței de la Dumnezeu, în *slăvita cetate a Sucevei*. Evenimentul istoric al aducerii moaștelor Sfântului Ioan cel Nou în timpul lui Alexandru cel Bun este considerat un eveniment regenerator și întemeietor de țară. Nu este prima dată în istoria din sfera Imperiului Bizantin când se petrec asemenea evenimente. Anterior fuseseră aduse moaștele Sfântului Marcu în Veneția și ale cuvioasei Parascheva la Târnovo. (detaliu din Fig. 523)

Fig. 525. În prima parte a secolului al IX-lea, negustorii venețieni reușesc să scoată din Alexandria trupul Sfântului Apostol Marcu. Aducerea acestuia în orașul din lagună este un eveniment care reconfigurează istoria bisericească a Veneției.

Fig. 526. Cultul cuvioasei Parascheva ajunge la nord de Carpați prin mijlocirea Mitropolitului de Kiev Grigorie Țamblac - icoana Sf. Parascheva din Uście Gorlickie. Muzeum Historyczne. Sanok.

Fig. 527. Mitropolitul Grigorie Țamblac era contemporan cu mutarea moaștelor Cuvioasei Parascheva de la Târnovo la Vidin (1394-1395), și de la Vidin la Belgrad (1398). Iconografia cuvioasei Parascheva surprinde însă evenimentul întemeietor al celui de-al doilea țarat bulgar: *Aducerea moaștelor Cuvioasei Paracheva la Târnovo în timpul Împăratului Ioan Asan II.*

Fig. 528. Mozaicul *Aducerea moaștelor Sfântului Marcu*, executat la 1270 în semicalota de deasupra ușii din stânga a fațadei de vest dezvoltă o schiță compozițională ce poate fi comparată cu cea folosită în Moldova pentru scena *Aducerea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou*.